

خشم طبیعت به اوج رسیده است

سالی که پشت سرگذاشتیم از نظر سوانح و بلایای طبیعی از استثنایی ترین سالهای تاریخ جهان بود و در واقع از نظر تعداد سوانح، قربانیان و همچنین خسارت‌های وارده به انسان و طبیعت از بی‌سابقه‌ترین سال‌ها در طول 30 سال گذشته محسوب می‌شد...

جام جم آنلاین: سالی که پشت سرگذاشتیم از نظر سوانح و بلایای طبیعی از استثنایی ترین سالهای تاریخ جهان بود و در واقع از نظر تعداد سوانح، قربانیان و همچنین خسارت‌های وارده به انسان و طبیعت از بی‌سابقه‌ترین سال‌ها در طول 30 سال گذشته محسوب می‌شد؛ چرا که از زلزله و سیل‌های مرگبار گرفته تا تندبادها و طوفان‌های ویرانگر، همه و همه در این سال اتفاق افتادند.

در اولین روزهای این سال زلزله‌ای مهیب هایتی را لرزاند که به مرگ بیش از 200 هزار و بی‌خانمان شدن 1/5 میلیون نفر منجر شد. در گوشه‌ای دیگر از جهان یعنی در اندونزی در رخدادی نامعمول و به دنبال زمین لرزه مرگباری به بزرگی 7/7 ریشتر، هر دو پدیده ال‌نینو و لائینا که تبعات معکوس و متفاوتی دارند، در مدتی کمتر از 24 ساعت رخ داد و بیش از 500 قربانی گرفت و همچنین فعال شدن یک کوه آتشفشانی بیش از 390 هزار نفر از ساکنان منطقه را آواره کرد.

البته بلایای طبیعی سال گذشته به زلزله‌های مهیب محدود نشد چراکه آتشفشان‌های گسترده هم تا توانستند تلفات گرفتند و خسارت زدند. یکی از این آتشفشان‌ها که در کشور ایسلند رخ داد، اروپا را روزها در هاله‌ای از دود و خاکستر فرو برد. به دنبال این حادثه گسترش خاکستر و دود در بخش وسیعی از اروپا منجر به ایجاد غروب قرمز شد. در ضمن این پدیده حمل‌ونقل هوایی را در اروپا مختل کرد و منجر به هرج و مرج در سفر ده‌ها هزار نفر در این قاره شد. فعالیت آتشفشان‌های دیگری نیز در کنگو، گواتمالا، اکوادور، فیلیپین و اندونزی، بی‌خانمانی تعداد زیادی از مردم را در پی داشت. گردباد کم‌سابقه در شهر نیویورک و بارش بی‌سابقه تگرگ‌هایی به قطر بیش از 20 سانتی‌متر در داکوتای جنوبی آمریکا از دیگر وقایع طبیعی نامعمول در سال گذشته بود.

همچنین فصل گردبادها در ایالات متحده آمریکا هم نسبت به زمان مشابه در سال‌های دیگر طولانی‌تر بود. در این میان تعداد طوفان‌ها هم رقمی نزدیک به رکورد بر جا گذاشت. هرچند این طوفان‌ها تاثیر چندانی بر ایالات متحده نداشتند، اما وقایع ناشی از تاثیر مخرب تکنولوژی ساخت بشر بر محیط زیست با نشت چاه نفتی معیوب شرکت #171؛ بریتیش پترولیوم» موجب ورود 172 میلیون گالن نفت به خلیج مکزیک شد.

حوادث مختلف طبیعی از این دست باعث شدند Mnchener Rck (که از بزرگ‌ترین شرکت‌های بیمه جهان محسوب می‌شود) در گزارشی سال 2010 را بعد از سال 1980 پرسرنجه‌ترین سال جهان از نظر سوانح طبیعی اعلام کند.

بنا بر گزارش این شرکت، جهان در سال گذشته شاهد 950 سانحه طبیعی همچون جنگل‌سوزی، زلزله، طوفان و سیل بوده است. این در حالی است که میانگین سالانه سوانح طبیعی از سال 1980 تاکنون 785 سانحه بوده است.

این شرکت آلمانی در عین حال دو سانحه زلزله در شیلی و سیل در پاکستان را زیانبارترین حوادث سال 2010 نامیده است؛ چراکه زمین‌لرزه شیلی که به سونامی منجر شد 30 میلیارد دلار خسارت به دنبال داشت و سیل در پاکستان 9/5 میلیارد دلار زیان به بار آورد. در کل بلایای طبیعی در سال 2010 میلادی 222 میلیارد دلار ضرر اقتصادی وارد کرد.

گسترش بلایا با گسترش فعالیت‌های بشر

به اعتقاد بسیاری از کارشناسان سرشناس جهانی وقوع بلایای طبیعی باعث شدند تا سال گذشته به یکی از مرگبارترین سال‌های تاریخ معاصر نسل بشر تبدیل شود. زلزله، سیل، موج گرمای شدید، کولاک و طوفان‌های بسیار شدید، رانش زمین و قحطی در سال 2010 میلادی، جان هزاران انسان را در کشورهای مختلف جهان گرفت.

در واقع شمار قربانیان ناشی از بلایای طبیعی در سال 2010 به گونه‌ای غیرمعمول بالا بوده و در مجموع 295 هزار نفر در جهان جان خود را بر اثر بلایای طبیعی از دست دادند. در حالی‌که میانگین سالانه قربانیان در 30 سال گذشته 66 هزار نفر بوده است.

اما آیا همه این بلیه‌های طبیعی عادی هستند؟ آیا تک‌تک آنها را نمی‌توان نشانه و علامت تغییرات اساسی در فعل و انفعالات جهان محسوب کرد؟

نکته: حوادث طبیعی نظیر سیل، خشکسالی، زلزله و ... که به دلیل پیامدهای مرگبار زندگی صنعتی و شهری امروز ما انسان‌ها شدت یافته نشانگر بحرانی شدن رابطه میان انسان و طبیعت است

حقیقت این است که اگر این مسائل را در کنار سایر عوامل انسانی مبتلا به بشر امروزی قرار دهیم، می‌بینیم که وضع خراب‌تر از آنی است که تصور می‌شود. کما این‌که کارشناسان ارزیابی فجایع معتقدند سال 2010 سالی است که نمی‌توان فجایع طبیعی آن را به عنوان حوادث عادی و اتفاقی قلمداد کرد. در واقع رویدادهای اقلیمی و فجایع طبیعی متعدد و بسیار مصیبت بار این سال را می‌بایست به طور جدی و عمیق مطالعه کرد.

سیل پاکستان، زلزله هاییتی و آتش‌سوزی جنگل‌های مسکو در امسال را متخصصان زیست محیطی در کنار طوفان کاترینا آمریکا (2005)، سونامی آسیای جنوب شرقی (2004) و خشکسالی در آمریکا و ژاپن (2009) قرار داده‌اند. در تمامی این موارد فعالیت‌های انسانی سبب گسترش و شدت یافتن پیامدهای این رویدادهای اقلیمی و زمین‌شناختی شده‌اند.

در این میان به نظر می‌رسد با بارندگی‌های اخیر در استرالیا، آتش‌سوزی جنگل‌ها در نقاط مختلف جهان از جمله ایران و ... امسال هم خشم طبیعت ادامه می‌یابد.

انسان رودرروی طبیعت

مجموعه فرآیندهای گوناگونی که از عصر رنسانس در نیمه قرن بیستم، همزمان با پایان یافتن جنگ جهانی دوم آغاز شد، تقسیم‌بندی‌های سیاسی و اقتصادی مختلفی را در سطح جهان ایجاد کردند که همین موضوع را تا حدی می‌توان در سطح محیط زیست و بویژه بلایای طبیعی تعمیم داد؛ چراکه یکی از تبعات این تحولات گرمایش جهانی به معنای افزایش دمای متوسط دمای جهانی در سطح کره زمین و اقیانوس‌هاست که از یکسو به دلیل فعالیت‌های انسانی در تولید گازهای گلخانه‌ای ناشی از مصرف سوخت‌های فسیلی و تخریب گسترده جنگل رخ داده‌است و از سوی دیگر به دلیل تغییرات اقلیمی ناشی از فعالیت‌های آتشفشانی خورشیدی و جابه‌جایی زمین روی مدار حرکت به دور خورشید است.

به این ترتیب ما می‌توانیم آغاز بحران‌های کنونی محیط‌زیست به خصوص گرم‌شدن کره زمین و تغییرات اقلیمی را تا انقلاب صنعتی ردیابی کنیم. چراکه همزمان با این انقلاب و با مصرف سوخت‌های فسیلی و تولید برق سطح بالایی از دی‌اکسید کربن به محیط زیست اضافه شد. همچنین در راستای صنعتی شدن شهرهای مختلف در جهان، گسترش فناوری در حوزه کشاورزی سبب مهاجرت روستاییان به شهرها شد. به این ترتیب شرایط فاجعه‌بار کنونی در زمینه بهداشت و آلودگی در سطح شهرهای بزرگ توسعه یافته و در حال توسعه آغاز شد. این در حالی است که به صورت همزمان، افزایش بهداشت عمومی سبب افزایش باروری و کاهش مرگ‌ومیر و در نتیجه افزایش جمعیت انسانی شد که تأثیرات گسترده‌ای را بر محیط زیست به دنبال دارد.

در چنین شرایطی حوادث طبیعی نظیر سیل، خشکسالی، زلزله و ... که به دلیل پیامدهای مرگبار زندگی صنعتی و شهری امروز ما انسان‌ها شدت یافته، نشانگر بحرانی شدن رابطه میان انسان و طبیعت است؛ رابطه‌ای که انسان و طبیعت را در مقابل یکدیگر قرار می‌دهد. شاید وجود چنین معضل بزرگی در کنار لزوم آشتی دوباره انسان و طبیعت باعث شده‌اند تا بحث‌های اقلیمی و زیست محیطی امروزه به یکی از گفتمان‌های اصلی در حوزه‌های عمومی نظیر سیاست، اقتصاد، فرهنگ و علم تبدیل شوند. در این میان اگرچه حوادث طبیعی سال‌های اخیر و بویژه موضوع تغییرات اقلیمی، تمامی جوامع و گروه‌ها را وادار به واکنش در برابر مساله حفاظت از محیط زیست کرده‌اند، اما اختلاف نظرهای زیادی میان استدلال‌ها و راهکارهای گروه‌های متفاوت وجود دارد.

اما نکته مشترک مهمی که در این میان وجود دارد این است که پیوند میان انسان و طبیعت تنها راه نجات و آشتی با محیط زیست و یکی از موضوعاتی است که به دقت باید مورد بررسی و توجه قرار گیرد.

بهاره صفوی / گروه دانش